

Rapport

Risico- en Crisisbarometer

Basismeting november 2016

Project: 16067185

Datum: 19 december 2016

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ipsos

Inhoudsopgave

02	Samenvatting
04	Onderzoeksopzet
06	De zorgen van Nederland
09	Het gevoel van veiligheid
14	Vertrouwen in de overheid
18	Informatiebehoefte bij ramp
25	Verschillen in achtergrondkenmerken
27	Bijlagen

In opdracht van de NCTV.

Ipsos Nederland
Koningin Wilhelminaplein 2-4
1062 HK Amsterdam

020-6070707

www.ipsos-nederland.nl

© Ipsos BV.

Samenvatting

De zorgen van Nederland

Wanneer Nederlanders in november 2016 spontaan gevraagd wordt te noemen waar zij zich zorgen over maken, zien we dat de gezondheidszorg hen meer zorgen baart dan een half jaar geleden (11%>17%). Ook de zorgen over de ouderenzorg zijn gegroeid ten opzichte van een half jaar geleden (3%>8%). Daarnaast maken meer Nederlanders zich in vergelijking met juni 2016 zorgen over het thema Sinterklaas en, in het bijzonder, zwarte piet (0%>10%). Ook ten opzichte van dezelfde tijd vorig jaar is dit aandeel gegroeid (5%>10%). De zorgen over een terroristische aanslag en asielzoekers zijn afgenomen in vergelijking met een half jaar geleden.

Wanneer we Nederlanders enkele crisissituaties voorleggen, zien we dat de angst voor een ziektegolf onder mensen in het afgelopen half jaar is toegenomen. Nederlanders zijn in dezelfde periode minder bang voor een economische crisis (53%), extreme weersomstandigheden (34%) of een overstroming (25%).

Het gevoel van veiligheid

Driekwart van de Nederlanders maakt zich weinig zorgen over de eigen veiligheid of die van hun gezin als gevolg van een ramp. 56% van de ondervraagden schat de kans dat zij zelf of hun gezin bij een ramp betrokken raken klein in.

Net als in voorgaande metingen zien we dat Nederlanders zich enigszins onveilig voelen op drukke evenementen, het vliegveld en het treinstation. Dit leidt er echter niet toe dat meer Nederlanders deze locaties mijden.

Naar aanleiding van het signaal op Schiphol vinden bijna 8 op de 10 Nederlanders de inzet van marechaussee op (de toegangswegen naar) Schiphol, een goede maatregel. Ruim 4 op de 10 Nederlanders voelen zich veiliger door de extra inzet van politie en marechaussee. 6 op de 10 Nederlanders vinden het een goed idee om standaard meer politie en marechaussee in te zetten met zwaardere wapens.

Vertrouwen in de overheid

Ruim vier op de tien Nederlanders hebben vertrouwen in de overheid in het algemeen, los van rampenbestrijding: een gelijk aandeel ten opzichte van een half jaar geleden. Net als in juni denkt men dat de overheid beter is voorbereid op een grote ramp dan burgers. Vier op de tien Nederlanders hebben vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid bij een grote ramp. Iets meer dan de helft heeft weinig tot geen vertrouwen in die informatievoorziening. Dit is gelijk gebleven ten opzichte van een half jaar geleden.

Informatiebehoefte bij een ramp

In vergelijking met een half jaar geleden hebben evenveel Nederlanders iets meegekregen over wat te doen bij een ramp (13%). Net als voorgaande jaren gaan ongeveer negen op de tien Nederlanders bij een ramp zelf op zoek naar informatie en doen ze dit nog steeds vooral via internet. Men verwacht dezelfde websites te bezoeken als een half jaar geleden. Nederlanders hebben het meest vertrouwen in de radio bij een mogelijke ramp en het minste vertrouwen in twitter.

Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

Doelstelling

- Met deze basismeting achterhalen we wat in het algemeen de risico-, crisis- en angstbeleving van Nederlanders is.
- Doel is om inzicht te verkrijgen in de zorgen en angsten die leven onder de bevolking en het vertrouwen dat Nederlanders hebben in het optreden van de overheid bij crises.

Methode

- Doelgroep: Nederlanders van 15 jaar en ouder.
- Aanpak: twee basismetingen per jaar (juni en november) waarin we via online interviews naar de beleving van burgers in “gewone tijden” vragen. Ten tijde van een ramp of crisis kan onmiddellijk een ad-hoc spoedmeting worden opgezet die inzicht biedt in de beleving van Nederlanders op dat moment.
- De resultaten van de basismetingen dienen als vergelijkingsmateriaal voor de spoedmetingen.

Vragenlijst

De volgende onderwerpen zijn aan de orde gekomen:

- Onderwerpen van zorg
- Gevoel van veiligheid
- Kennis, houding en gedrag t.a.v. genoemde zorgen
- (Vertrouwen in) informatievoorziening ten tijde van crises
- Informatiebehoefte tijdens crises

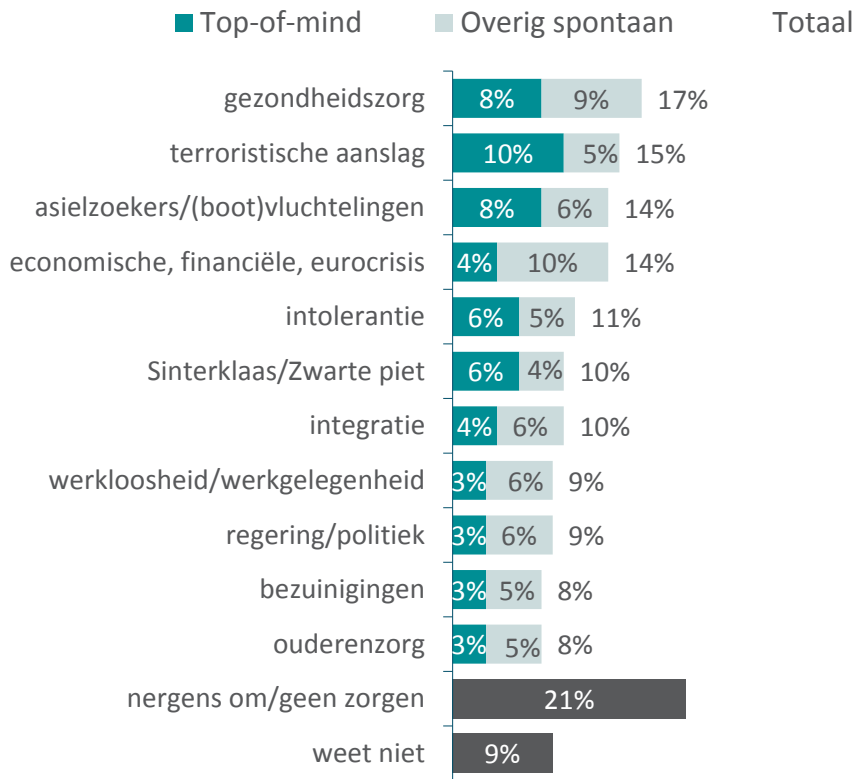
De zorgen van Nederland

De spontane zorgen over de gezondheidszorg, Sinterklaas/zwarte piet en ouderenzorg zijn ten opzichte van een half jaar geleden toegenomen. Anderzijds noemen minder Nederlanders een terroristische aanslag of asielzoekers/vluchtelingen als persoonlijke dreiging

Wanneer u denkt aan zaken en gebeurtenissen die op dit moment spelen in Nederland of kunnen gaan spelen in Nederland, waarover maakt u zich dan in meer of mindere mate persoonlijk zorgen? (spontane antwoorden)

Totaal spontaan genoemd:

	Nov '16	Jun '16	Nov '15	Juni '15
gezondheidszorg	17%	11%	11%	20%
terroristische aanslag	15%	21%	7%	9%
asielzoekers/(boot)vluchtelingen	14%	23%	56%	12%
economische, financiële, eurocrisis	14%	12%	14%	22%
intolerantie*	11%	12%	8%	6%
Sinterklaas/zwarte piet	10%	-	5%	-
integratie*	10%	8%	10%	17%
werkloosheid/werkgelegenheid	9%	9%	11%	15%
regering/politiek	9%	8%	12%	9%
bezuinigingen	8%	5%	8%	11%
ouderenzorg	8%	3%	6%	5%
nergens om/geen zorgen/weet niet	30%	27%	18%	25%

* Integratie en intolerantie zijn categorieën die een verzameling zijn van verschillende termen die grosso modo dezelfde soort problematiek aanduiden

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)
Overige issues door minder dan 5% genoemd

↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

De angst voor een ziektegolf onder mensen is het afgelopen half jaar toegenomen; minder mensen vrezen voor een economische crisis, extreme weersomstandigheden en een overstroming

Nu volgt een aantal gebeurtenissen, die als een ramp kunnen worden beschouwd. Kunt u bij iedere gebeurtenis aangeven in welke mate u hier bang voor bent dat de gebeurtenis in Nederland plaatsvindt?

Bottom-3 (heel bang; bang; beetje bang)

	Nov '16	Jun '16	Nov '15	Jun '15	Okt '14	Juni '14	Nov '13	Juni '13	Nov '12	Juni '12
Terroristische aanslag	66%	69%	67%	63%	65%	48%	43%	49%	38%	44%
Internationale crisis	60%	58%	66%	57%	68%	51%	43%	45%	50%	49%
Economische crisis	↓	53%	58%	56%	59%	62%	64%	75%	76%	78%
★ Cyber-aanvallen	49%	47%	50%	49%	47%	49%	52%	58%	-	-
Ordeverstoring in grote menigte	44%	46%	47%	41%	39%	35%	41%	47%	47%	45%
Ramp met gevaarlijke stoffen	39%	37%	36%	37%	33%	39%	40%	41%	47%	43%
Ziektegolf onder mensen	↑	37%	34%	41%	45%	36%	40%	42%	42%	41%
Kernongeval	36%	33%	28%	30%	25%	29%	30%	34%	31%	27%
Extreme weersomstandigheden	↓	34%	45%	31%	33%	29%	37%	33%	34%	33%
Verkeersramp	34%	36%	36%	35%	34%	35%	37%	36%	39%	40%
Uitval stroom, gas, water of telefoon	29%	26%	32%	30%	26%	29%	32%	34%	31%	31%
Grote brand	26%	23%	29%	26%	23%	30%	30%	31%	36%	37%
Overstroming	↓	25%	32%	25%	26%	21%	29%	30%	30%	26%

Sinds maart 2013 is het DTN verhoogd van beperkt naar substantieel

★ = nieuw sinds juni 2013

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

= significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

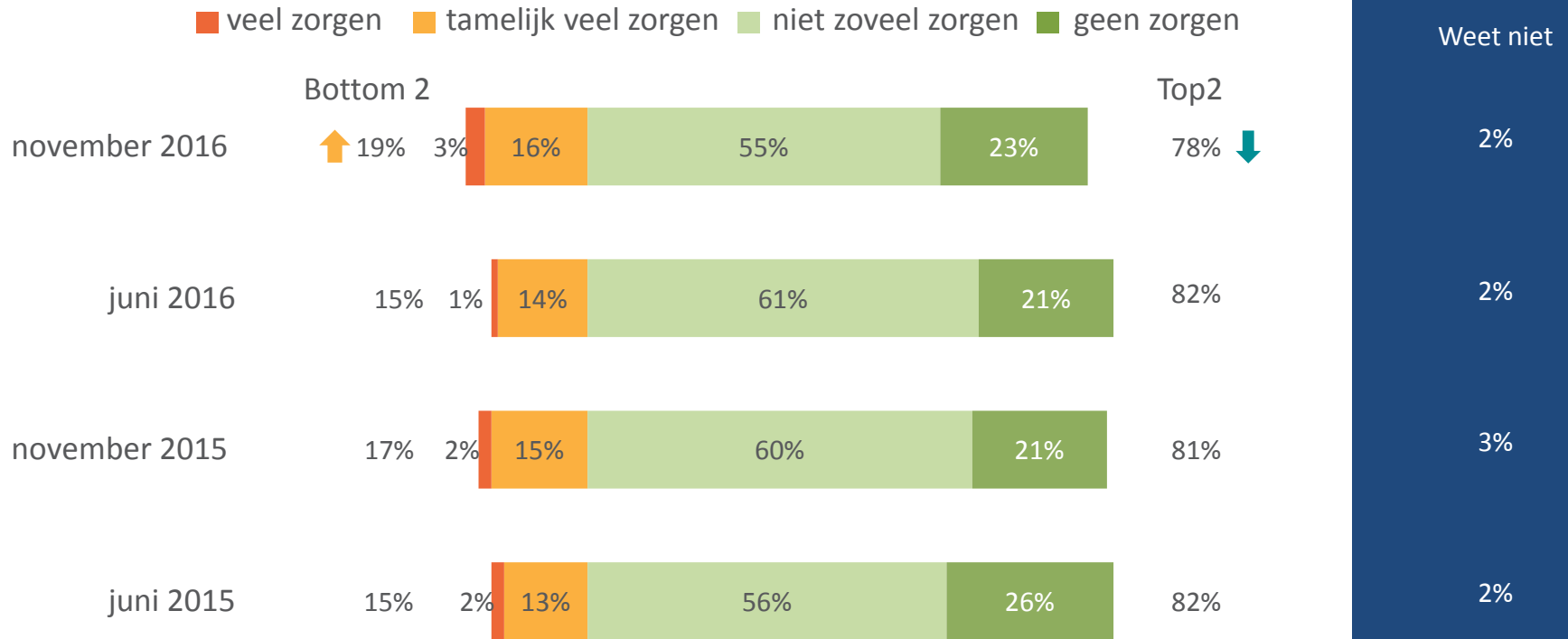
Het gevoel van veiligheid

Net als in juni 2016 maakt een meerderheid van de Nederlanders zich weinig zorgen over de veiligheid van henzelf en hun gezin; dit is wel iets minder dan juni dit jaar

In welke mate maakt u zich momenteel zorgen over de veiligheid van u en uw gezin als gevolg van mogelijke gebeurtenissen of rampen in Nederland?

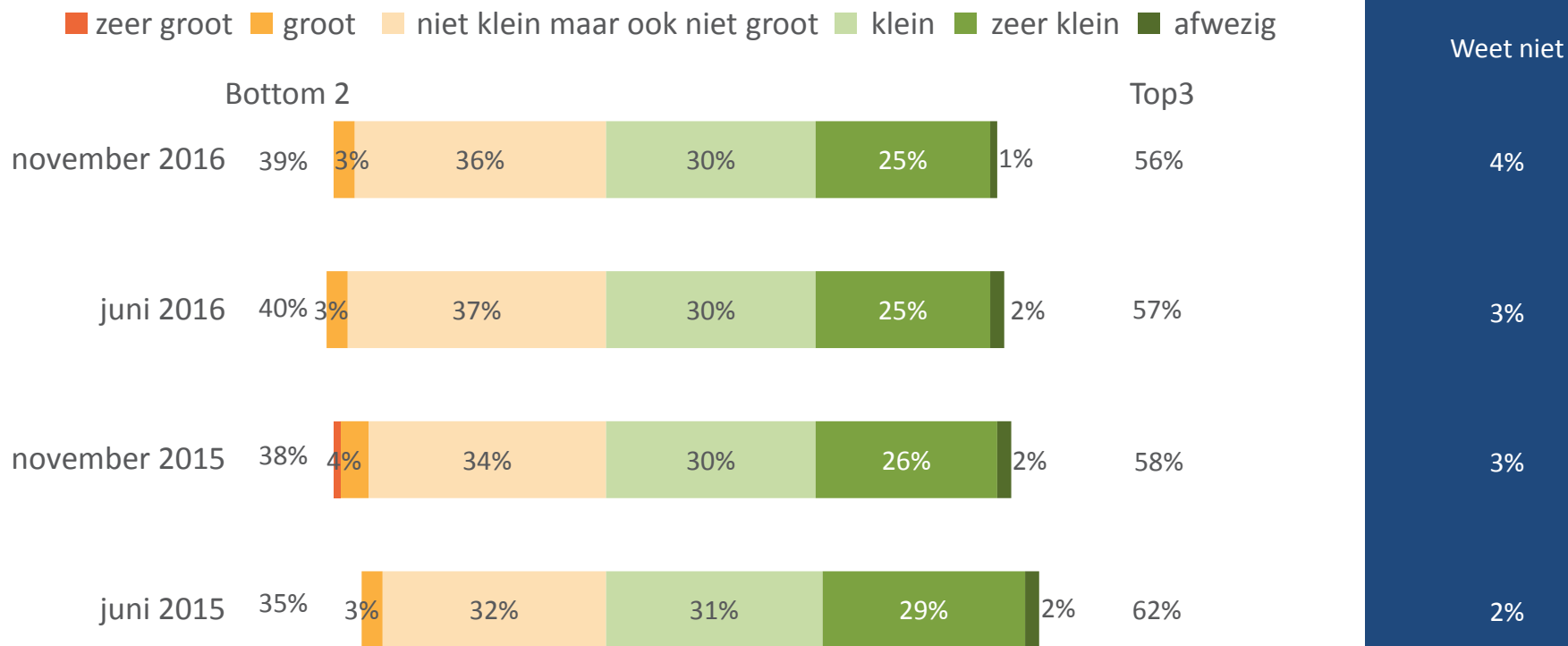
Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑ ↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Een meerderheid maakt zich nog steeds weinig zorgen over een mogelijke betrokkenheid van hun gezin bij een ramp

In hoeverre denkt u dat u zelf of uw gezin de kans loopt om betrokken te raken bij een ramp?

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

= significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

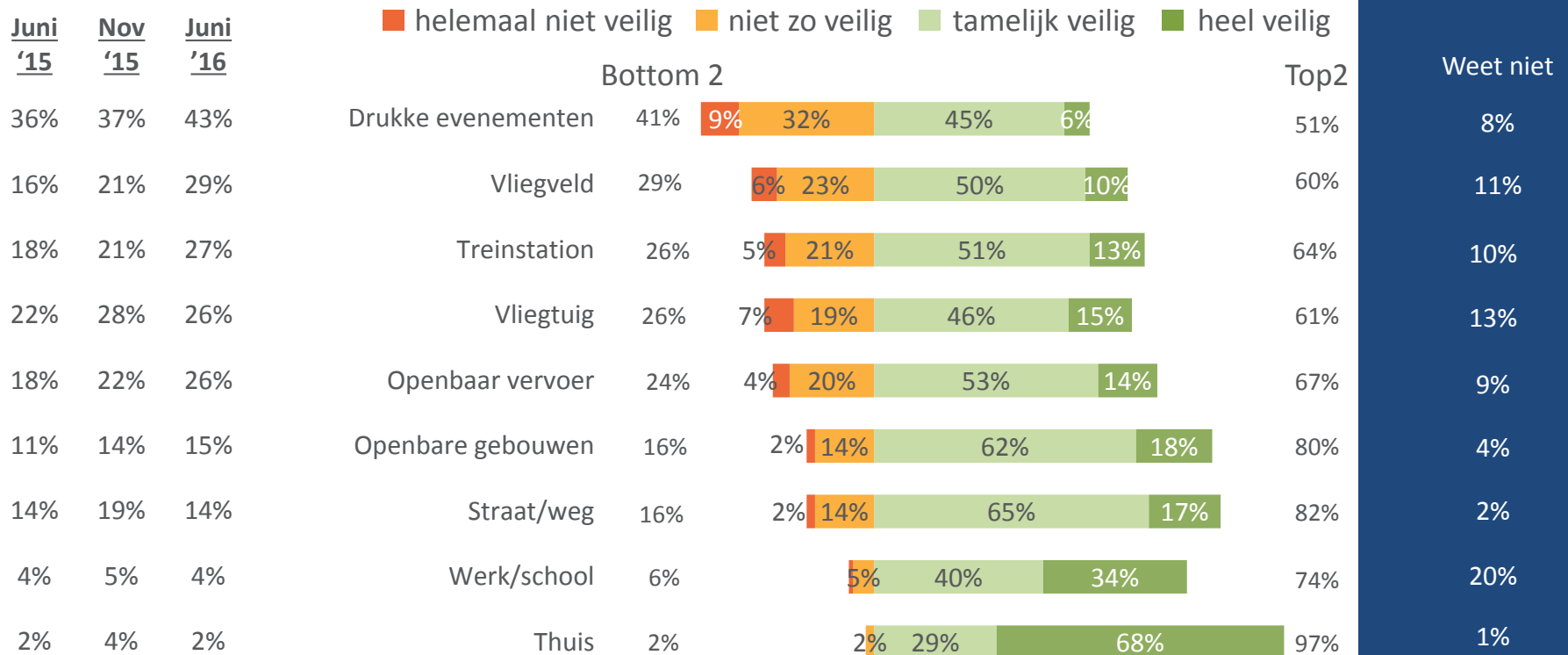

Het veiligheidsgevoel op verschillende plekken in Nederland is onveranderd ten opzichte van een half jaar geleden. Nederlanders voelen zich het meest onveilig op drukke evenementen

Kunt u per locatie aangeven hoe veilig u zich er voelt?

Helemaal niet / niet zo veilig:

November '16

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Net als in juni komen bijna 2 op de 10 Nederlanders minder op drukke evenementen omdat zij zich daar niet veilig voelen

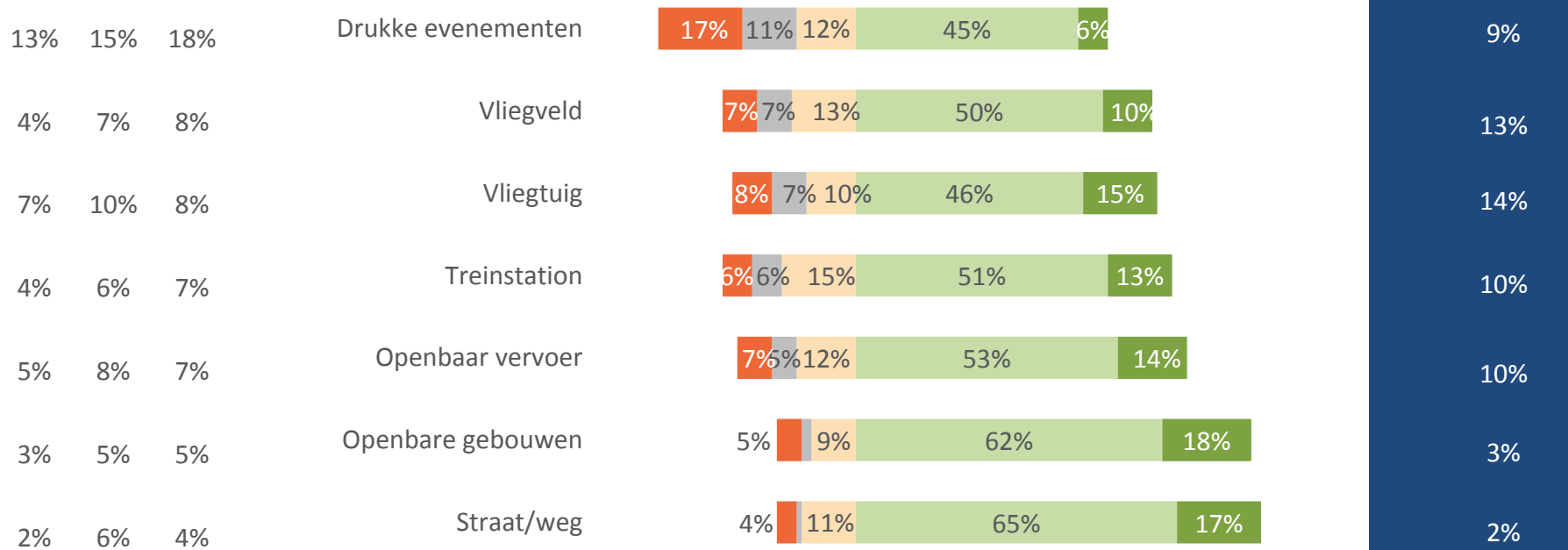
U gaf aan zich op/in <locatie> niet (zo) veilig te voelen. Heeft dit gevoel ervoor gezorgd dat u minder op/in <locatie> aanwezig bent?

November 2016

Niet veilig en hierdoor minder aanwezig:

■ niet veilig en hierdoor minder aanwezig
 ■ niet veilig, maar kwam al niet op de locatie (nvt)
 ■ niet veilig maar hierdoor niet minder aanwezig
 ■ tamelijk veilig
 ■ heel veilig

Juni '15   Nov '15   Juni '16

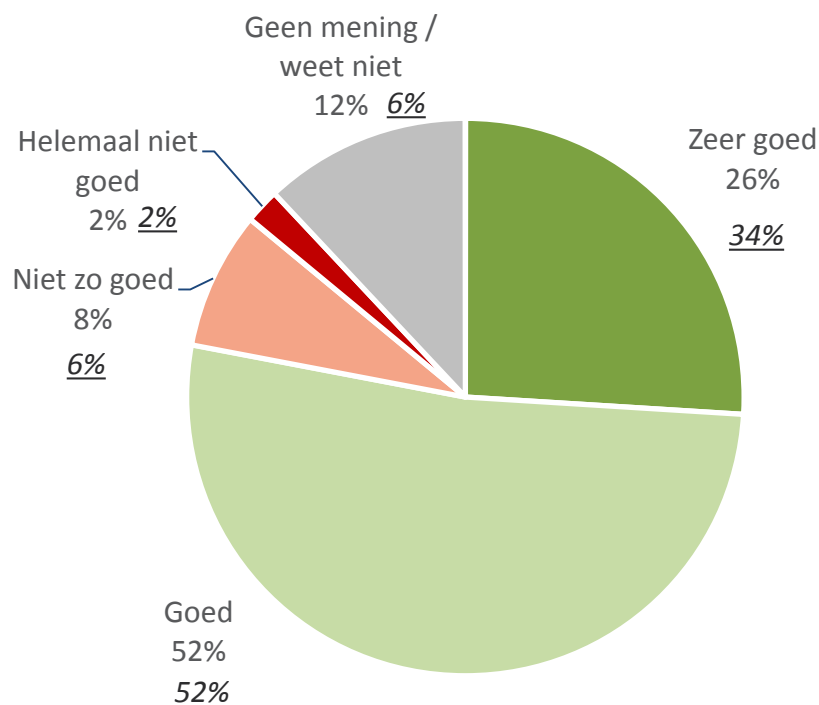
Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Bijna 8 op de 10 Nederlanders vinden de inzet van marechaussee op toegangswegen naar Schiphol en op de luchthaven zelf een goede maatregel

Vanaf 30 juli 2016 zijn er een aantal zichtbare veiligheidsmaatregelen genomen op en rondom de luchthaven Schiphol.

Wat vindt u van de inzet van marechaussee op de toegangswegen naar Schiphol en op de luchthaven?

Respondenten zijn vervolgens gevraagd hun antwoord kort toe te lichten. Uit de open antwoorden hierop blijkt dat mensen die de maatregelen goedkeuren, vinden dat de maatregelen het gevoel van veiligheid bij de burger vergroten. Andere voorstanders van de maatregelen vinden dat dit het minimale is wat nodig is om aanslagen te voorkomen.

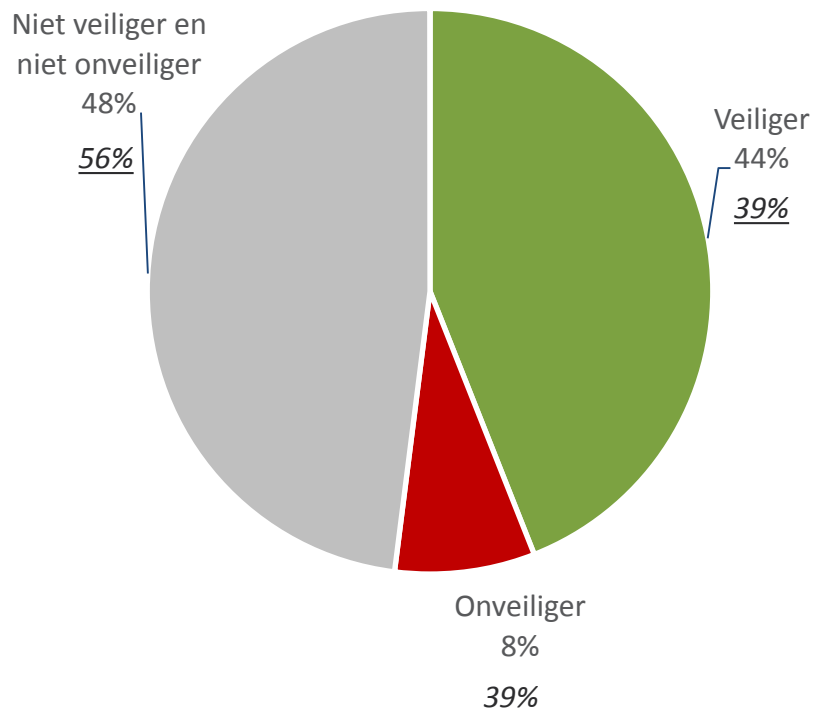
Tegenstanders keuren de maatregelen niet zozeer af, maar vinden het simpelweg niet genoeg om veiligheid te garanderen. Andere tegenstanders hekelen de ongemakken die de maatregelen tot gevolg hebben.

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, november 2016 (n=802)

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, april 2016, na de aanslagen in Brussel (n=808)

Ruim 4 op de 10 Nederlanders voelen zich veiliger door de extra inzet van politie en marechaussee op Schiphol en andere locaties; op bijna de helft heeft het geen effect op het veiligheidsgevoel

In hoeverre voelt u zich veiliger of onveiliger doordat in dit soort situaties op Schiphol of op andere plaatsen meer politie en marechaussee wordt ingezet, soms met zwaardere wapens?

Nederlanders die zich veiliger voelen door de maatregelen lichten toe dat dit een afschrikkend effect heeft op mogelijke terroristen. De zichtbaarheid van politie en marechaussee geeft hen een veilig gevoel. Een gevoel dat er iets gedaan wordt om burgers te beschermen.

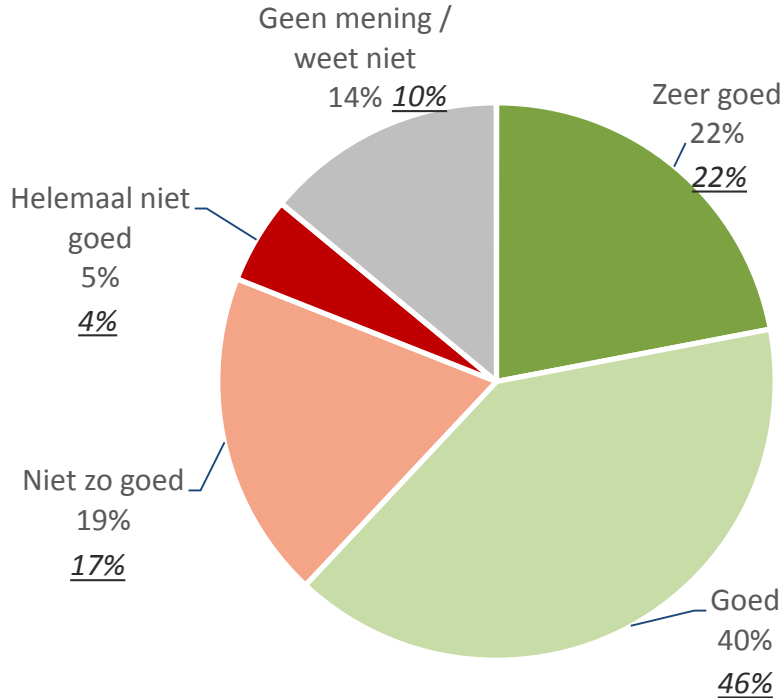
De mensen op wie de maatregelen geen effect hebben, zeggen weinig tot nooit op Schiphol te komen. Hierdoor hebben zij niet ervaren wat de maatregelen met hen doen.

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, november 2016 (n=802)

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, april 2016, na de aanslagen in Brussel (n=808)

6 op de 10 Nederlanders vinden het een goed idee om standaard meer politie en marechaussee in te zetten

Wat zou u ervan vinden als in Nederland standaard meer politie en marechaussee wordt ingezet met zwaardere wapens?

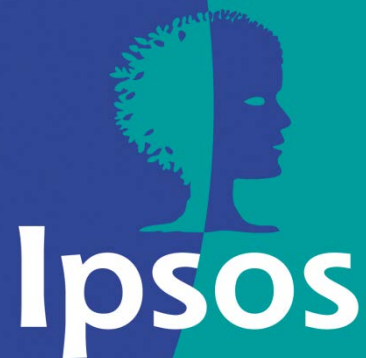
Voorstanders lichten toe dat de preventieve werking van deze maatregelen effectief is en burgers een veilig gevoel geeft. Zij geloven dat de maatregelen daadwerkelijk helpen om de kans op een aanslag te verkleinen.

Tegenstanders vinden het niet passen in het alledaagse straatbeeld van Nederland of willen niet dat Nederland een politiestaat wordt.

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, november 2016 (n=802)

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder, april 2016, na de aanslagen in Brussel (n=808)

Vertrouwen in de overheid

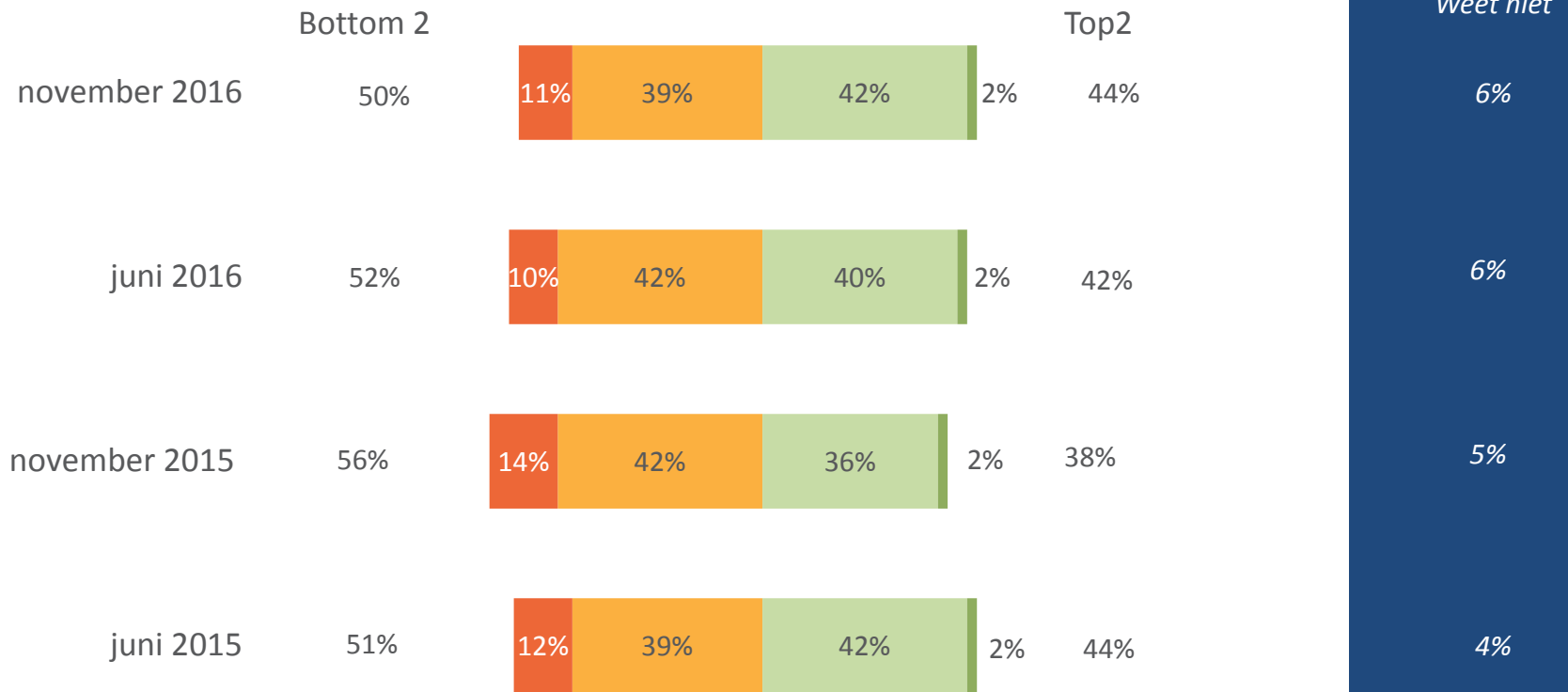

Ruim vier op de tien Nederlanders hebben vertrouwen in de overheid in het algemeen; dit aandeel blijft gelijk ten opzichte van juni 2016

Hoeveel vertrouwen heeft u in het algemeen in de overheid, dus los gezien van rampenbestrijding?

■ helemaal geen vertrouwen
 ■ niet zo veel vertrouwen
 ■ tamelijk veel vertrouwen
 ■ heel veel vertrouwen

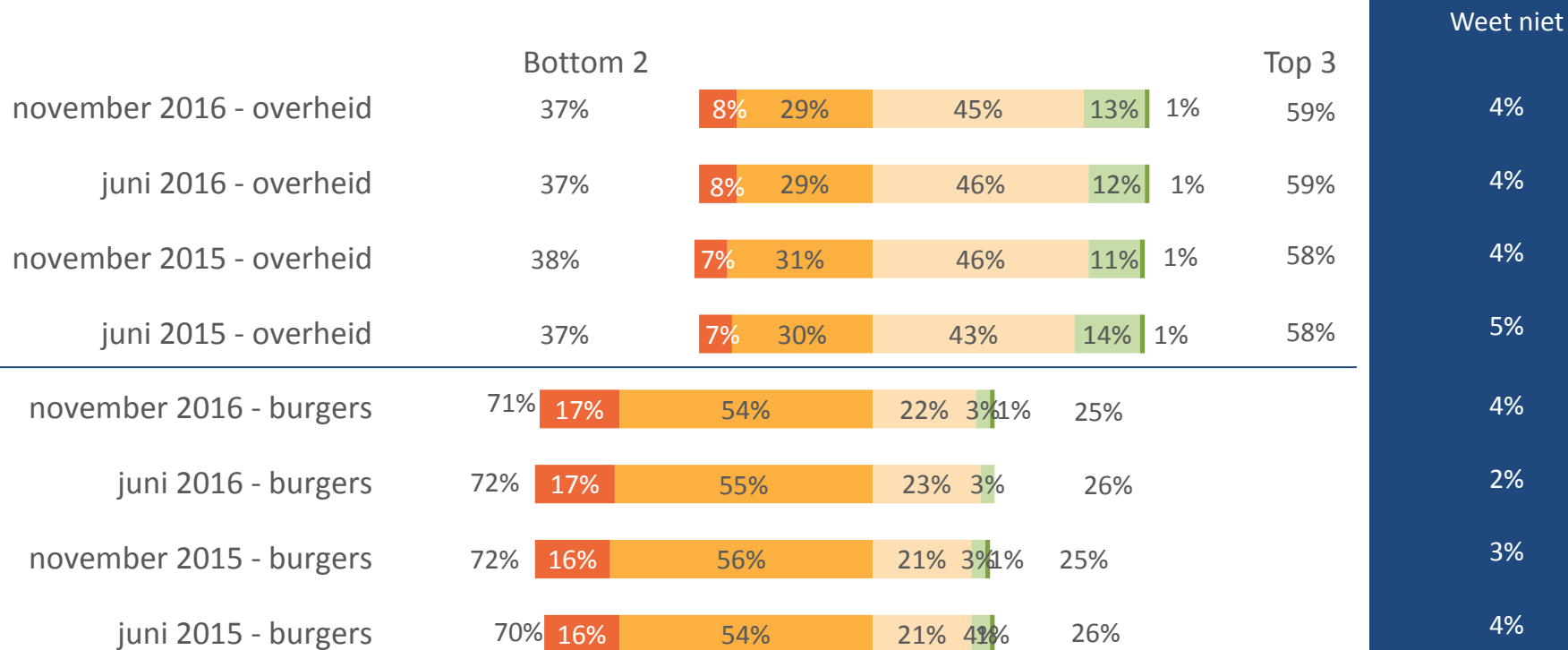
Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

= significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Net als in juni 2016 denkt men dat de overheid beter is voorbereid op een grote ramp dan burgers

In hoeverre denkt u dat Nederland / de overheid / burgers in het algemeen voorbereid is op een grote ramp?

■ helemaal niet voorbereid
 ■ redelijk voorbereid
 ■ heel goed voorbereid
■ niet echt voorbereid
 ■ goed voorbereid

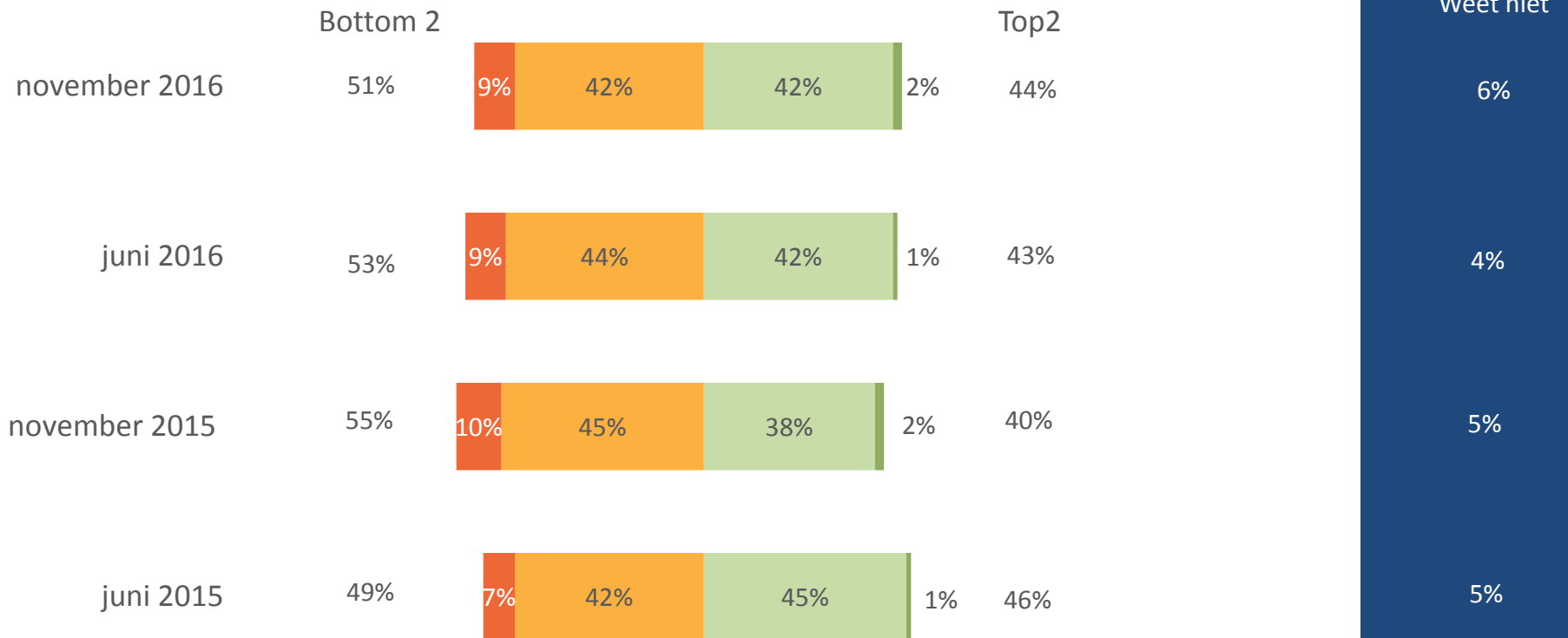

Het vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid is gelijk aan een half jaar geleden

Hoeveel vertrouwen heeft u in het algemeen in de informatievoorziening door de overheid bij een grote ramp?

helemaal geen vertrouwen   niet zo veel vertrouwen   tamelijk veel vertrouwen   heel veel vertrouwen

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

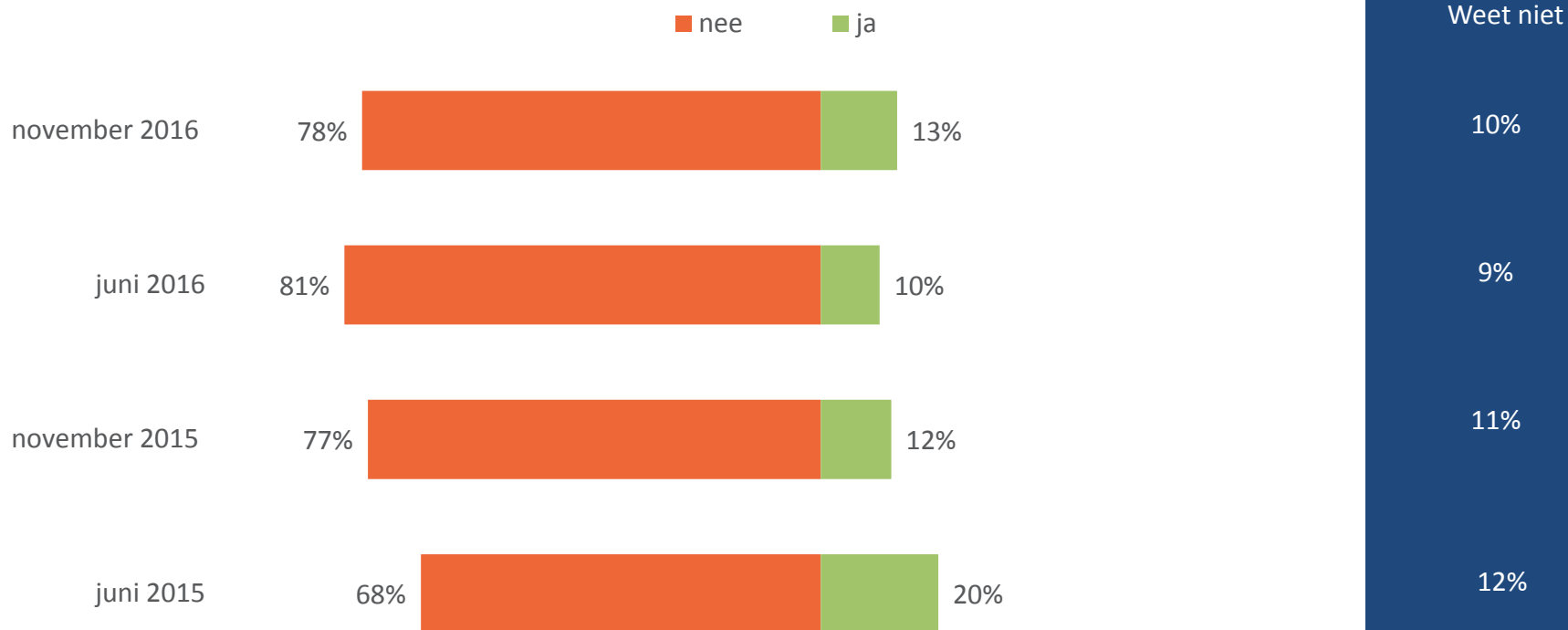
Informatiebehoefte bij een ramp

Net als in juni 2016 heeft 1 op de 10 Nederlanders iets meegekregen over wat te doen bij een grote ramp

Heeft u onlangs iets gezien, gehoord of gelezen over wat te doen bij een mogelijk grote ramp?*

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

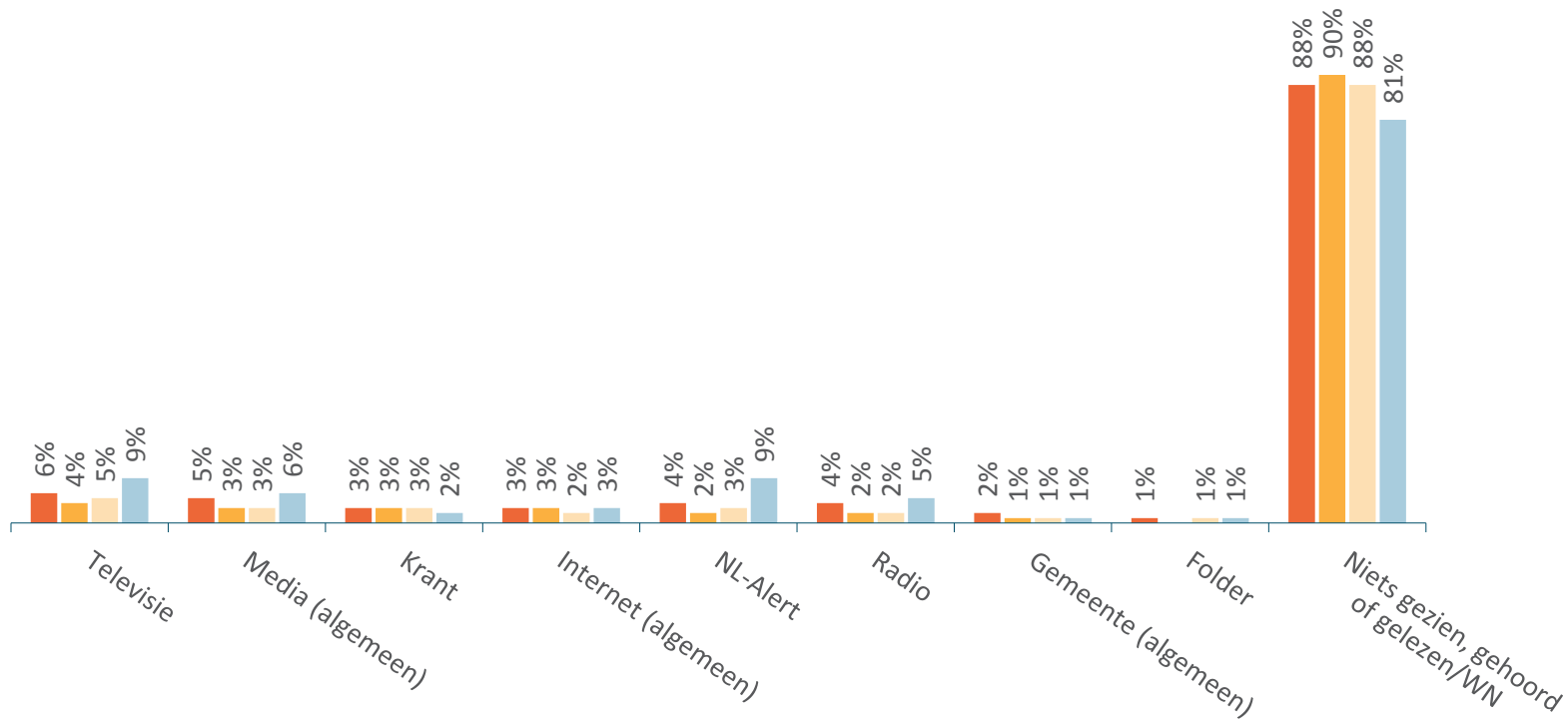
↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

De Nederlanders die iets hebben gezien, gehoord of gelezen, hebben deze informatie via verschillende kanalen meegekregen

Op welke wijze heeft u over wat te doen bij rampen iets gezien, gehoord of gelezen?

■ november 2016   ■ juni 2016   ■ november 2015   ■ juni 2015

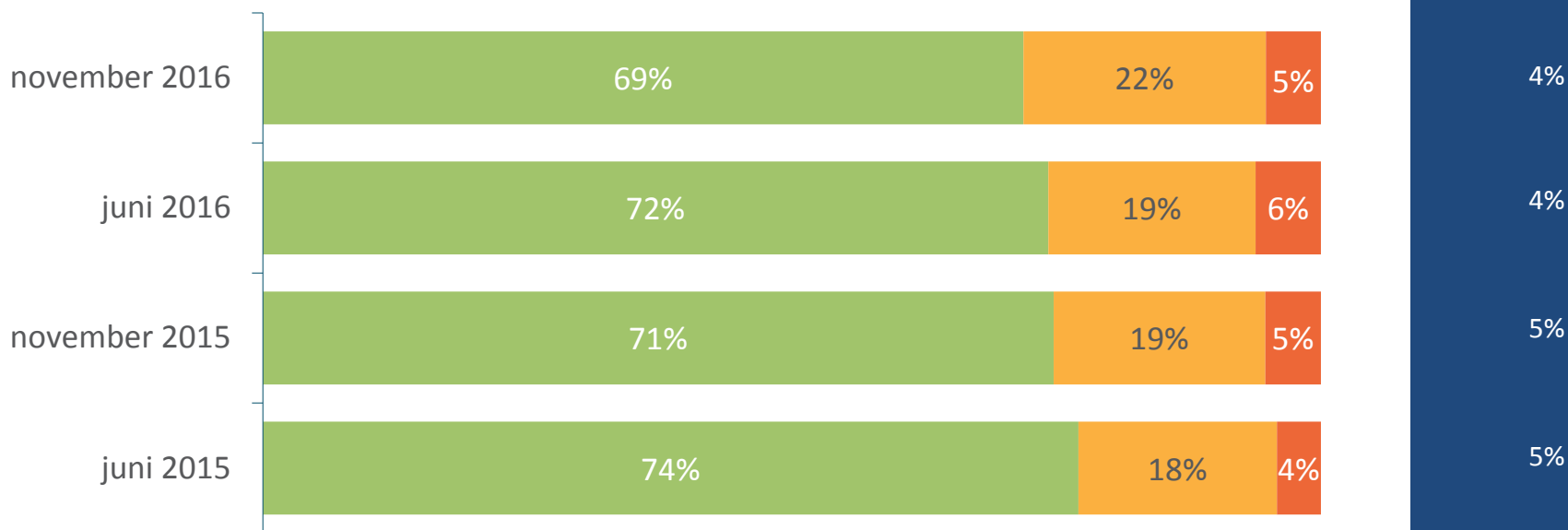
Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Net als voorgaande jaren gaan ongeveer negen op de tien Nederlanders bij een ramp zelf op zoek naar informatie

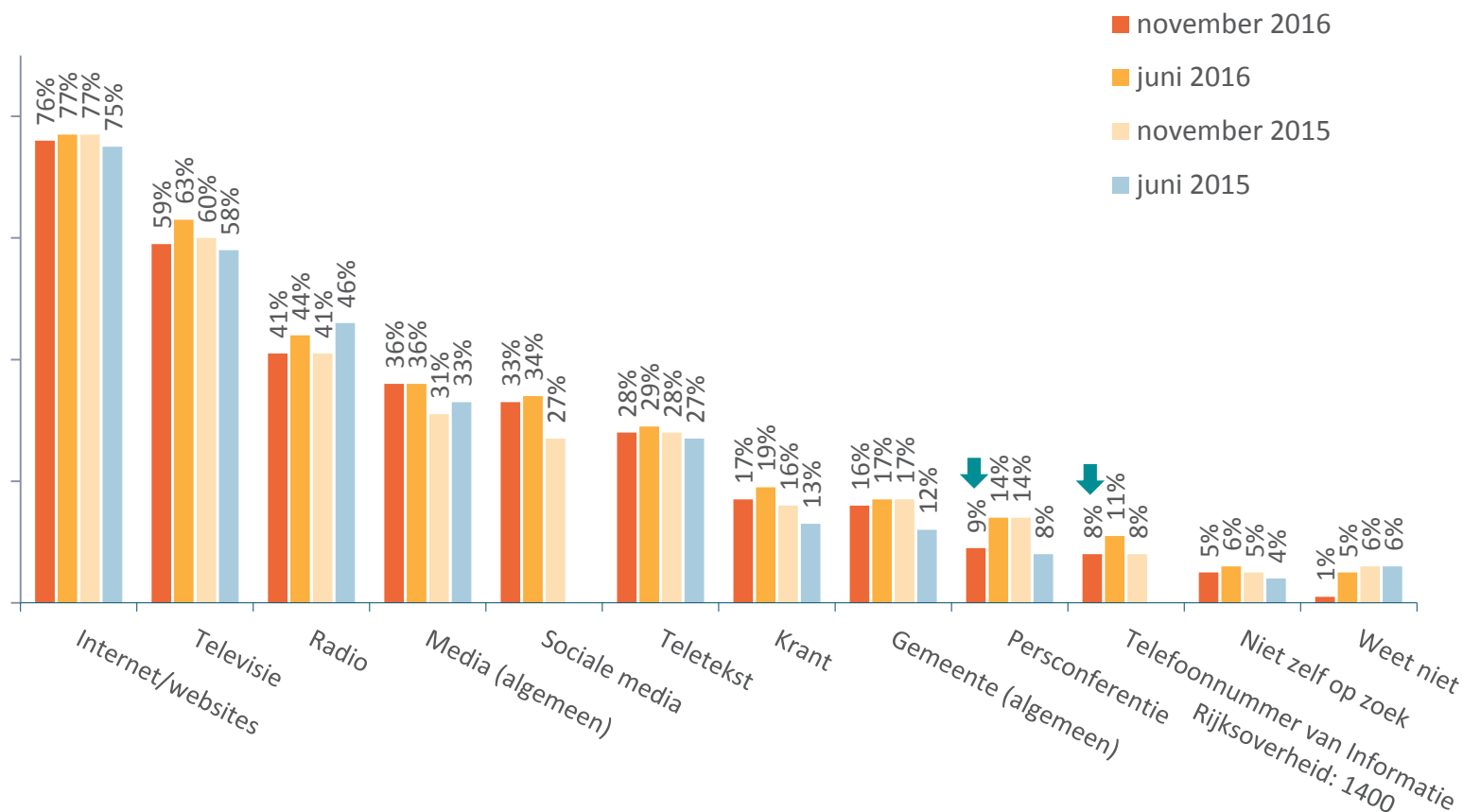
Stel er vindt een grote ramp plaats in Nederland die mogelijk voor u ook gevolgen heeft. In hoeverre gaat u dan zelf op zoek naar informatie over deze ramp?

- ik ga dan zeker zelf op zoek naar informatie
- ik ga dan misschien zelf op zoek naar informatie
- ik ga dan niet zelf op zoek naar informatie, maar wacht af op de informatie die mij wordt aangeboden

Informatie over een ramp zouden Nederlanders net als voorheen vooral via internet opzoeken

Als u zelf op zoek gaat naar informatie over deze ramp, op welke manier, of via welk kanaal zoekt u dan naar informatie?

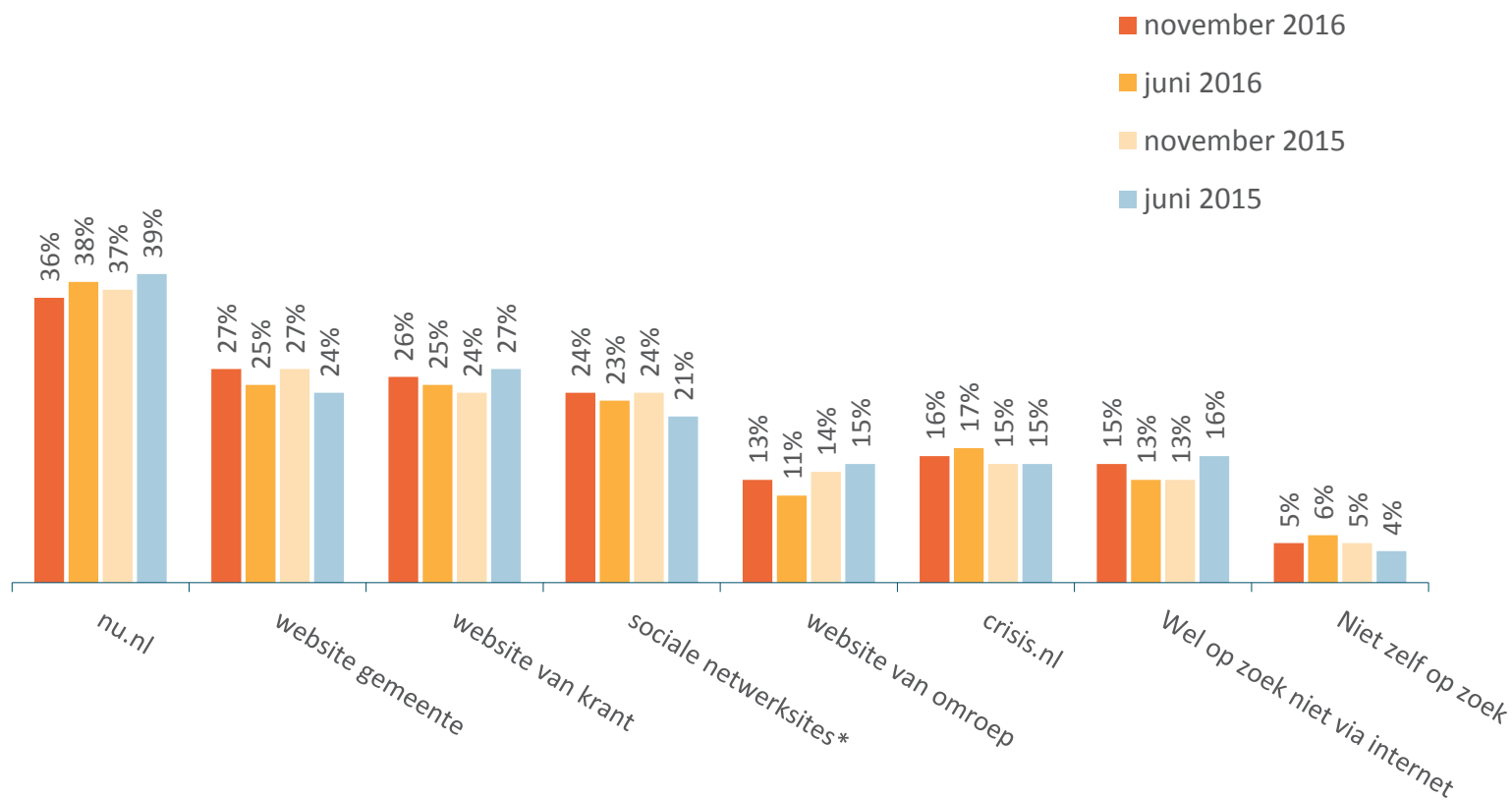

Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)
 Andere kanalen, zoals sms, publieksnummer van de gemeente en huis-aan-huis-bladen worden door minder dan 10% van de Nederlanders gebruikt wanneer zij op zoek zouden gaan naar informatie

= significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Nederlanders verwachten dezelfde websites te bezoeken als een half jaar geleden

Welke websites zou u dan bezoeken als u op zoek gaat naar informatie over deze ramp?

Nederland heeft het meeste vertrouwen in radio, tv en nieuwssites als informatiebron bij een ramp

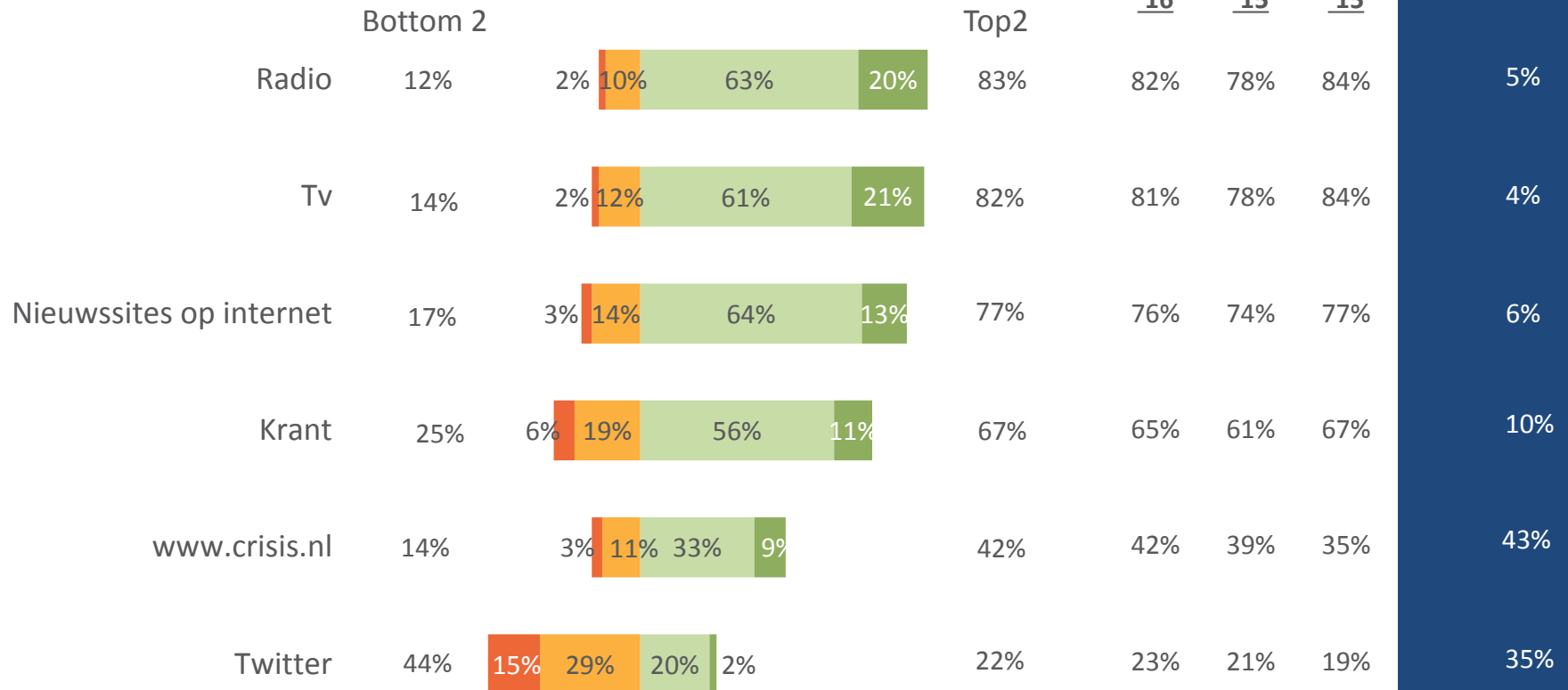
Hoeveel vertrouwen heeft u in de volgende informatiebronnen tijdens een (mogelijke grote) ramp?

■ helemaal geen vertrouwen   ■ niet zo veel vertrouwen
■ tamelijk veel vertrouwen   ■ heel veel vertrouwen

Tamelijk of heel veel vertrouwen:

juni '16   nov '15   juni '15

Weet niet/
kent bron niet
November 2016

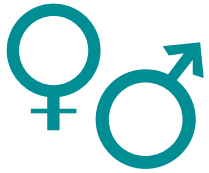
Basis: alle Nederlanders van 15 jaar en ouder (n=802)

↑ ↓ = significant hoger of lager dan vorige periode (juni 2016)

Verschillen in achtergrondkenmerken

Verschillen tussen man/vrouw, leeftijd en opleiding

- Vergelijkbaar met voorgaande metingen maken vrouwen zich in het algemeen meer zorgen en zijn vaker bang voor rampen en crises dan mannen. Ze vrezen vooral vaker voor een terroristische aanslag, een internationale crisis, een economische crisis, een verkeersramp, een grote brand en een ordeverstoring in een grote menigte.
- Vrouwen achten de kans ook groter dan mannen dat zij of hun gezin betrokken raakt bij een ramp.
- De grotere zorgen van vrouwen uiten zich daarnaast in het vaker onveilig voelen bij drukke evenementen en in een vliegtuig.

- Laag opgeleiden en ouderen vrezen over het algemeen vaker voor crises of rampen dan hoger opgeleiden en jongeren. 55-plussers zijn vaker dan jongere landgenoten bang voor een kernongeval of een ramp met gevaarlijke stoffen. Lager opgeleiden zijn banger voor een overstroming of uitval van stroom, gas en water dan hoger opgeleiden.
- Jongeren (<34 jaar) voelen zich minder veilig in het openbaar vervoer en op treinstations dan oudere Nederlanders.
- Hoger opgeleiden zeggen vaker zelf op zoek te zullen gaan naar informatie tijdens een ramp dan lager opgeleiden.
- Ouderen hebben minder vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid dan jongere Nederlanders.
- Ouderen zouden vaker dan jongeren op zoek gaan naar informatie op tv, in de krant, op de radio of via het telefoonnummer van de Rijksoverheid (1400). Jongeren zoeken eerder informatie op sociale netwerksites of informatievoorziening via scholen.
- Hoger opgeleiden hebben minder vertrouwen in de informatie die op Twitter staat dan lager opgeleiden. Ouderen vertrouwen informatie op tv vaker dan jongere Nederlanders.

Bijlagen

Ruim 8 op de 10 Nederlanders zijn in meer of mindere mate bang voor minstens één voorgelegde gebeurtenis

Nu volgt een aantal gebeurtenissen, die als een ramp kunnen worden beschouwd. Kunt u bij iedere gebeurtenis aangeven in welke mate u hier bang voor bent dat de gebeurtenis in Nederland plaatsvindt?

Aantal gebeurtenissen waarvoor men (een beetje / heel) bang is:

	Totaal juni '16	Man	Vrouw	15-34 jarigen	35-54 jarigen	55 plussers	Opleiding: hoog	Opleiding: midden	Opleiding: laag
0 van de 13 keer bang	16%	17%	15%	18%	17%	13%	17%	15%	16%
1-4 van de 13 keer bang	31%	34%	29%	34%	31%	29%	34%	33%	26%
5-7 van de 13 keer bang	23%	23%	23%	21%	24%	24%	24%	23%	21%
8 of meer van de 13 keer bang	30%	26%	34%	27%	28%	34%	25%	29%	37%

Vet wijkt binnen het achtergrondkenmerk significant af van andere kolommen

Responsverantwoording Online

- Start veldwerk: 25 oktober 2016
- Einde veldwerk: 8 november 2016
- Gemiddelde invulduur vragenlijst: 18 minuten

	#	%
Totaal aantal verstuurde uitnodigingen	3.910	
Vragenlijst niet geopend	2.791	
Vragenlijst voortijdig afgesloten	317	
Totaal aantal geslaagde interviews	802	
Respons*		21%

*) Respons=totaal aantal geslaagde interviews + voortijdig afgesloten interviews/totaal aantal verstuurde uitnodigingen